

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006 – 2008

Nordisk Ministerråd og de tre baltiske landene har siden begynnelsen av 1990-tallet utviklet et stadig bredere samarbeid. Med Estlands, Latvias og Litauens medlemskap i den Europeiske Unionen er det tatt et nytt og viktig skritt. Disse retningslinjene skal sees som Nordisk Ministerråds bidrag til å føre samarbeidet videre i et nytt politisk miljø.

I den første fasen av samarbeidet mellom de fem nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen, var relasjonene preget av å ha en støtte- og bistandsfunksjon. I annen fase av samarbeidet ble Estland, Latvia og Litauen konsultert under utarbeidelsen av det nåværende rammeprogram som utløper ved årsskiftet 2005/2006.

De foreliggende retningslinjene representerer en ny, tredje fase i samarbeidet, hvor samarbeidet mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen utgjør et samarbeid mellom åtte stater på likeverdig basis (NB8). Retningslinjene vil, for Nordisk Ministerråds del, tre delvis i kraft allerede fra år 2005. Pågående prosjekt som faller utenfor rammen av disse retningslinjer avsluttes så snart det er mulig og senest ved årsskiftet 2005/2006.

Intensjonen bak retningslinjene er å komme frem til hvor de nordiske og baltiske landene kan ha felles interesser, dvs. innen hvilke fagområder samarbeidet først og fremst bør fordypes. Retningslinjene er et verktøy for de nordiske ministerrådene, og skal sees som et utgangspunkt for utviklingen av felles ambisjoner mellom de åtte landene. Ansvar for den konkrete prosessen tillegges ministerråd og embetsmannskomiteer, sammen med Estland, Latvia og Litauen.

Retningslinjene skal ikke sees som et sluttprodukt, men som et steg i en pågående prosess for å utvikle samarbeidet, i en fase hvor samtlige involverte land søker etter veien fremover. Under utarbeidelsen av retningslinjene har Nordisk Ministerråd konsultert regjeringene i Estland, Latvia og Litauen. Oppgaven for Nordisk Ministerråd som institusjon er å bistå i arbeidet på en slik måte at NB8-samarbeidet kan utvikles til gagn for samtlige åtte land.

1 Hvorfor samarbeide?

Gjennom de baltiske landenes EU-medlemskap skifter det nordisk-baltiske samarbeidet karakter. Bistandsinnrettet samarbeid erstattes med et bredere politisk partnerskap på likeverdig basis. Dette samarbeidet har en **sterk egenverdi** og baner vei for resultater på ulike områder.

Det fremtidige samarbeid bør være i alle de deltagende landenes interesse, og være til **gjensidig nordisk- baltisk nytte**. Gjennom det felles nordisk-baltiske samarbeidet oppnår landene mer enn hva de er i stand til hver for seg.

Det nordisk-baltiske **samarbeidet innen EU og EØS** få økt betydning i positiv forstand, uten at dette derfor skal oppfattes som oppmuntring til blokkdannelse. Det handler om at mindre land i samme geografiske område ofte vil ha felles målsetninger, selv når disse ikke ligger spesifikt nedfelt i etablerte relasjoner.

Ansvar for **Østersjøens miljøtilstand forener de nordiske og de baltiske land**. Samtlige land rundt Østersjøen har interesse av å ivareta havområdene, ikke kun som en betydelig økonomisk ferdselsåre, men også som turistområde og verneverdig havmiljø.

Bærekraftig utvikling er en sterk felles forpliktelse, hvor de nordiske landene ligger langt fremme. Her forenes miljømessige, økonomiske og sosiale spørsmål. Den nye nordiske tverrsektorielle strategien for bærekraftig utvikling kan særlig komme til anvendelse her.

Historiske bånd og naboskap mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen er en faktor bak den brobyggingen som har funnet sted. I dag kommer dette til uttrykk ved et mangfoldig samarbeid, også innenfor **kulturområdet**. I fremtiden vil kulturområdet fortsatt være et viktig bindemiddel for det felles nordisk-baltiske samarbeidet og derigjennom bidra til felles tilgang til oppbygging av demokratiske samfunn, med respekt for menneskerettigheter og med åpne økonomier.

Det nordisk-baltiske samarbeidet bør i lys av denne samlede bakgrunn ha én klar målsetning, nemlig å **styrke samhørigheten mellom de åtte landene**. Resultatet av en sådan nordisk-baltisk samhørighet kan gi positive effekter på flere plan:

- Økt internasjonalt samkvem i Østersjøregionen og derved en styrking ikke bare av de politiske relasjonene, men også av økonomien og samfunnsutviklingen. Østersjøregionen kan bli et dynamisk sentrum i det nye Europa.
- Utvikle demokratier via virksomhet som støtter utviklingen av demokrati og rettsstater er av interesse for samtlige berørte land. Norden har lang erfaring i samarbeidet mellom statlige myndigheter og NGO'er. Norden og Baltikum kan sammen bidra til styrkelse av demokrati og samfunnsutvikling på tvers av EUs nye østlige grenser, især med hensyn til Russland og Belarus.

2 Hvordan skal det samarbeides?

Samarbeidet som her beskrives, er for de nordiske landene **det multilaterale samarbeidet mellom nasjonalstatene**, hvor de nordiske landene i fellesskap innenfor rammene av Nordisk Ministerråd, samarbeider med Estland, Latvia og Litauen. Nordisk Ministerråds virksomhet skal sees som et komplement til de nordiske landenes bilaterale samarbeid med Estland, Latvia og Litauen og i overensstemmelse med de prinsipper som fastlegges av landene i fellesskap.

Det naturlige institusjonelle grunnlaget vil være regelmessige NB8 møter på minister- og embetsmannsnivå.

For Nordisk Ministerråd blir år 2005, det siste året under "Rammeprogrammet 2003-2005" et overgangsår. Fra 2006 innledes et nytt samarbeid, hvor ansvaret for det konkrete **faglige innhold** for det felles nordisk-baltiske samarbeidet legges på respektive fagministerråd, mens samarbeidsministrene fortsatt ivaretar det overordnede ansvar. Det innebærer at samarbeidet vil foregå i overensstemmelse

med de prinsipielle retningslinjene, vedtatt av de nordiske samarbeidsministrene, mens det spesifikt faglige innholdet defineres av fagministrene.

Samarbeidsministrene, og herunder den nordiske samarbeidskomiteen, utformer Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbeidet, og har således det overordnede koordineringsansvaret for den felles nordiske delen av samarbeidet. De nåværende nordiske og nordisk-baltiske sakkyndigkomiteene nedlegges. Samarbeidsministrene har også et overordnet ansvar for at sikre koordineringen med relevante parter i de baltiske landene.

Det tidligere prinsipp om at Nordisk Ministerråd ikke skal samarbeide med de baltiske landene enkeltvis, men i størst mulig grad "en bloc" erstattes med en mer fleksibel arbeidsform. I fremtiden blir det naturlig at fagministerråd også ved behov samarbeider med hvert **enkelt baltisk land** i overensstemmelse med mer spesifikke interesser. Det vil dog fortfarende forekomme samarbeidsaktiviteter hvor deltagelse av alle de baltiske landene vil være av vesentlig betydning.

Eksempel på aktiviteter hvor det er et klart fortrinn at samtlige land deltar, er forberedelse og gjennomføring av felles nordisk-baltiske ministerrådsmøter for fagministrene. Dette vil være en videreføring av det NB-8 samarbeidet som er høyt prioritert av utenriksdepartementene.

Det fremtidige samarbeidet vil bli kontinuerlig **evaluert**. Dette skjer så vel av samarbeidsministrene som i Nordisk Ministerråds sekretariat. For å sikre at dette skjer, utarbeider de enkelte fagministerråd én gang om året en statusrapport over samarbeidet. Av disse rapportene vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Evaluering av samarbeidet bør også drøftes i felles nordisk/baltisk regi.

Samarbeidsministrene disponerer en **reserve til politiske initiativer** under det årlige budsjett for samarbeidet med relevante naboland. Disse midlene vil bli benyttet til særlige politisk aktuelle tiltak. Fra denne reserve kan også baltisk deltagelse i nordiske institusjoner støttes.

Både fagministrer og samarbeidsministrer vil i fremtiden i større grad søke å bidra til **økt oppmerksomhet og informasjon** rundt de felles nordiske innsatser som gjøres i regionen, for derved å styrke kunnskapen om samarbeidet og gjøre det bedre kjent for omverdenen utenfor Norden. Det er en oppgave som også pålegges Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske land og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3 Hva skal det samarbeides om?

Målsettingen om å videreutvikle det nordisk-baltiske politiske fellesskapet og styrke samhörigheten mellom Norden og Estland, Latvia og Litauen får konsekvenser for de fleste samarbeidsområder, men det er likevel behov for å peke på de mest sentrale oppgaver og temaer. Disse skal være veiledende for de ulike ministerråd.

Det er avgjørende å fokusere på den type samarbeid hvor det felles nordisk-baltiske samarbeidet vil **utgjøre en merverdi, en verditilgang, i forhold til bilateralt samarbeid, det regulære EU/EØS-samarbeidet og samarbeidet med EFTA**. I den forbindelse bør det også taes hensyn til den innsats som i de kommende år vil ytes av de nordiske EFTA/EØS-landene via deres to nye finansieringsmekanismer, som årlig vil tilføre Estland, Latvia og Litauen nærmere 30 755 400 € i perioden 2004-2009. Anvendelsen av disse midler bygger på prioriteringer fremlagt av de baltiske landene.

Det vil være en prioritert oppgave å **bygge videre** på det samarbeid som allerede er vellykket etablert og hvor det er gjensidig interesse for videreutvikling. Likestillingsprinsippene vil stå sentralt og integreres i det videre samarbeidet.

Nordenfremmende innsatser er i alle de nordiske lands interesse. Ikke minst et utviklet kultursamarbeid er verdifullt i denne sammenheng. Kultur vil som tidligere kunne benyttes som en løftestang for samarbeidet. I det Nordenfremmende arbeidet inngår også å fremme nordiske bedriftsetableringer i de baltiske land.

Temamessig er det enkelte nøkkelområder hvor Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å utvikle samarbeidet, bl.a. følgende:

- Grenseoverskridende arbeid langs EUs nye grense kan utvikles på grunnlag av gode nordiske erfaringer. På dette området har flere ministerråd mulighet til å bidra.
- Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdannelse vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft.
- IT-samarbeidet kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort.
- Sosial- og sunnhetsforhold, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretagelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being".
- Miljø og bærekraftig utvikling

4 Samarbeidets former

Formene for det felles nordisk-baltiske samarbeidet kan variere fra policy-utvikling og –samordning, til virksomhet med mer tydelige finansielle konsekvenser. Samarbeidet innen de respektive fagministerråd bør fastlegges i **flerårige samarbeidsprogram utarbeidet i fellesskap**, deklarasjoner eller "agreed minutes". Disse bør inneholde konkrete fokuserte aktiviteter, basert på samarbeidsministrenes politiske prioriteringer.

Felles **nordisk-baltiske ministermøter**, av høy faglig relevans, bør avholdes regelmessig. Disse møtene forberedes av respektive embetsmannskomite i samarbeid med baltiske kollegaer.

På **embetsmannsnivå** bør samarbeidet i form av felles NB8-møter videreutvikles, og styrkes etter behov.

Instrument som kan benyttes til å gjennomføre det ønskede konkrete samarbeidet er bl.a.:

- Utvexlingsprogram er effektive med hensyn til å bygge mellommenneskelige relasjoner. Slike program er aktuelle på en rekke, sentrale områder.
- Felles initiativer, der kan danne grunnlag for fremme av prosjekter, som har særlig utviklingsverdi, og dermed virke som "stifinner".
- Erfarings- og informasjonsutveksling kan gjøre gjensidig nytte som en del av en nødvendig "benchmarking".
- Samarbeid innen dagens nordiske institusjoner.

Norden har en tradisjon for å etablere **samarbeid på grasrotnivå**, hvilket også har vist seg å være vellykket i samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen. Dette vil fortsette. Et sådant samarbeid er også et typisk eksempel på hvordan det nordiske samarbeidet kompletterer EU-samarbeidet.

5 Finansielle prinsipper

Samarbeidets verdi ligger i dets **kvalitet**. Et godt samarbeid forutsetter at det tas felles ansvar både politisk/administrativt og økonomisk. Muligheten for å søke om prosjektmidler fra et særlig nordisk nærområdeprogram faller bort. Dette vil munne ut i et regulært likeverdig samarbeid, hvor hver av partene finansierer sine utgifter, eller hvor man i spesielle tilfeller i fellesskap blir enig om en kostnadsfordeling. En sådan ordning sikrer at samarbeidet er til **gjensidig nordisk-baltisk nytte**. Rene bistandsprosjekt avsluttes.

I løpet av en treårig **overgangsperiode** bør det tas hensyn til de baltiske myndighetenes/samarbeidspartneres evne til medfinansiering innenfor respektive fagministerråd. Verdifulle og allerede igangsatte prosjekter fullføres. Et eksempel på dette er arbeidet mot smittsomme sykdommer.

6 Nordisk Ministerråds kontor i Estland, Latvia og Litauen

Informasjonskontorene i Estland, Latvia og Litauen har hatt en **nøkkelrolle** i utviklingen av det felles nordisk-baltiske samarbeidet. Nordisk Ministerråd er den eneste regionale organisasjonen som har et fysisk nærvær i de baltiske landene. Gjennom dette mangeårige nærværet har kontorene etablert et verdifullt nettverk på vegne av nordiske aktører.

Kontorenes oppgaver gjøres **tydeligere** og deres størrelse tilpasses etter samarbeidets nye prioriteringer. Kontorenes mandat og profil skal være ensartet, samtidig med at det tas hensyn til landspesifikke kriterier og forskjeller. Kontorene er en katalysator for det felles nordisk-baltiske samarbeidet ved at kontorene:

- er den lokale **kontakten** for de nordiske fagministerrådene og deres utvalg og arbeidsgrupper, f.eks. ved å identifisere relevante baltiske partnere, og derved underlette samarbeidet;
- utbygger **nettverk** med både de nasjonale myndighetene, med NGO'er og andre nasjonale og internasjonale aktører i de respektive land;

- er ministerrådets lokale **iakttakere**, som identifiserer trender og muligheter for felles nordisk-baltisk samarbeid. Dette er en oppgave som ikke utelukkende kan ivaretaes på avstand;
- er eksponent for alt som er "**Nordisk**", og virker til å øke oppmerksomheten rundt samarbeidet, herunder på kulturområdet;
- har betydelig **kompetanse** som også vil være av nytte for kontorene i Nordvest Russland, og for videreutviklingen av samarbeidet med de russiske regioner, og således representerer et **nettverk mellom Nordisk Ministerråds kontorer**;
- svarer for den **praktiske saksbehandlingen, kvalitetssikring** m.v. av bl.a. utvekslingsordningene på en mer effektiv måte som ellers vil være mulig.

Disse oppgaver anpasses gradvis til hva som viser sig hensiktsmessig med hensyn til hvordan det felles nordiske-baltiske samarbeidet utvikles.

Kontorene vil som hittil disponere et **budsjett** for lokalt initiert samarbeid etter Nordisk Ministerråds retningslinjer.

Kontorene er en del av Nordisk Ministerråds sekretariat og sjefene for kontorene **rapporterer** direkte till generalsekretæren. Kontakten mellom kontorene og sekretariatet i København utbygges. Navnet forkortes til "Nordisk Ministerråds kontor i hhv. Estland, Latvia og Litauen".

7   Institusjonelt samarbeid

Flere av Nordisk Ministerråds faglige institusjoner driver samarbeidsvirksomhet i Estland, Latvia og Litauen. Institusjonenes og Ministerrådets øvrige virksomhet koordineres gjennom **samråd og årsrapportering**.

Estland, Latvia og Litauen tilbys et tettere samarbeid med Nordisk Ministerråds institusjoner, på vilkår som er av gjensidig interesse. Der avsettes ressurser under samarbeidsministrene for å gjøre institusjonssamarbeidet mulig.

Samarbeidet mellom institusjonene vil være behovstyrt og preget av stor fleksibilitet. Muligheten for fullt eierskap (som i NIB), eller mer omfattende partnerskap holdes åpen.

8   EU, CBSS og andre aktører

Det fremtidige felles nordiske samarbeid med de baltiske landene vil skje under hensyntagen til det samarbeid som de samme landene har innenfor **EUs rammer**. Den Nordlige Dimensjonen og den grenseoverskridende virksomheten er eksempel på dette.

Samarbeidet med de tre baltiske landene bør til dels **også omfatte Russland**. Et forsterket nordisk-baltisk-russisk samarbeid, spesielt i grenseregionene, etterstrebes. Dette bør bygge på erfaringer fra det interne nordiske grenseregionale samarbeidet i de åtte grenseregionale komiteene, men også på de baltiske

kunnskaper om og erfaringer med Russland. I dette samarbeidet spiller EUs finansieringsinstrument Interreg og kommende "Neighbourhood instrument" en avgjørende rolle.

Det er ønskelig å utbygge koordineringen og det konkrete samarbeidet mellom **Nordisk ministerrådet og CBSS**, ikke bare for å unngå uhensiktsmessig fordobling av aktiviteter, men også for å redusere de ressurser som landene skal anvende ved å delta i flere og ofte overlappende organisasjoners arbeid. Norden og de nordiske prioriteringene spiller ofte en avgjørende og sentral rolle ettersom de nordiske landene deltar i mange fora.

Nordisk Ministerråds deltakelse i det regionale samarbeidet bygger på separate, overordnede retningslinjer for virksomheten vedtatt av samarbeidsministrene om medfinansiering av aktiviteter. Samråd mellom de berørte organisasjoner skjer regelmessig.